

Hoe Europese banken omgaan met uitdagingen: lessen uit recente turbulente jaren

De Europese bankensector heeft in het eerste kwart van de 21ste eeuw een ongekeerde reeks uitdagingen doorgemaakt. Eerst was er de wereldwijde financiële crisis van 2008, gevolgd een eurocrisis en jaren van extreem lage rentevoeten. In 2020 volgde de Covid-19 pandemie, die leidde tot een economische schok van historische proporties en die overheden en centrale banken aanzette tot ongeziene beleidsinterventies. En de recente onverwachte post-Covid inflatiedruk heeft dan weer een snelle verkrapping van het monetair beleid veroorzaakt, met een dreigende toename van wanbetalingen tot gevolg.

Rente onder nul: hoe banken hun marges probeerden te beschermen

Om de economie en de inflatie na de financiële crisis en de eurocrisis te stimuleren, verlaagde de Europese Centrale Bank (ECB) haar beleidsrentes tot onder nul. Rentes op zowel leningen als spaar- en zichtrekeningen volgden in eerste instantie dit neerwaartse pad. Op een bepaald moment hadden de rentes op spaar- en zichtrekeningen hun bodem echter bereikt, waardoor de winstmarges van de banken onder zware druk kwamen te staan. Uit mijn onderzoek blijkt dat banken hierop probeerden te reageren door hun marges op leningen te verhogen, ook al volstond dit niet om de druk op de winstmarge volledig te compenseren. Dit compensatiemechanisme was sterker bij banken die meer afhankelijk waren van deze traditionele rente-inkomsten. Uiteindelijk leidden verschillen in de initiële rente op spaar- en zichtrekeningen en de heterogeniteit in businessmodellen ook tot sterke verschillen in de mate van compensatie tussen landen in de eurozone.

Coronacrisis: welke banken bleven overeind tijdens de beurspaniek?

In 2020 werd de wereld getroffen door Covid-19. De impact op de financiële sector was enorm: tijdens de uitbraak van de pandemie daalden de beurskoersen van Europese banken bijna dubbel zo hard als de bredere markt. Toch presteerden de aandelenkoersen van sommige banken opvallend beter dan andere. Wat maakte het verschil? Banken die inkomsten haalden uit andere bronnen dan rente – zoals vermogensbeheer of verzekeringen – bleken beter bestand. Ook waarderingen van banken met een goed gespreide kredietportefeuille, voldoende liquiditeit en een efficiënter kostenmodel hielden beter stand. Geografische spreiding – actief zijn in meerdere landen – bood dan weer geen bescherming tijdens deze wereldwijde crisis.

Dividendverbod: onpopulair bij beleggers, maar goed voor de economie?

Bij de uitbraak van de pandemie nam de ECB een drastische maatregel: banken in de eurozone mochten tijdelijk geen dividenden meer uitkeren of eigen aandelen inkopen. Zo wilde de ECB ervoor zorgen dat banken hun kapitaal gebruikten om bedrijven en gezinnen te blijven ondersteunen. Hoewel deze maatregel op korte termijn leidde tot een daling van de beurskoersen van de getroffen banken, bleek ze ook effectief: banken verhoogden hun kredietverlening, vooral via kortlopende leningen. Dit hielp om de economie in een uitermate moeilijke periode van extra liquiditeit te voorzien.

Sectorkennis loont: gespecialiseerde banken zien risico's sneller aankomen

Bij het uitgeven van leningen is een belangrijke taak van de bank het inschatten van kredietrisico's. Banken die zich meer specialiseren in individuele sectoren zijn beter in staat om deze risico's vroegtijdig te detecteren. Uit gegevens over bankleningen aan meer dan 12.000 bedrijven die in 2023 in wanbetaling gingen in de eurozone, blijkt dat gespecialiseerde banken al eerder hogere risicoscores toekenden en sneller voorzorgen namen, zoals het aanleggen van extra buffers. Vooral bij kleinere bedrijven en bedrijven zonder langdurige relatie met de bank waren deze voordelen van specialisatie meetbaar.

Conclusie: veerkracht door aanpassing, maar met gevolgen

De voorbije jaren hebben duidelijk gemaakt dat banken, ondanks nieuwe technologieën en alternatieve financieringsvormen, nog steeds een onmisbare schakel zijn in de economie. Hun businessmodellen laten toe om de nodige informatie te bekomen om kredieten te verstrekken en zich in te dekken tegen risico's. Tegelijk kunnen ze een instrument zijn om de gevolgen van economische schokken te verzachten. De banksector kan deze cruciale rol echter enkel spelen wanneer ze voldoende winstgevend is en aandeelhouders genoeg rendement kan bieden. Beleidsmakers doen er goed aan om hiermee rekening te houden, aangezien dit onbedoelde implicaties kan hebben voor de effectiviteit van (monetaire) beleidsmaatregelen.

Contactgegevens

Mathieu Simoens
Doctoraal onderzoeker
Universiteit Gent – Vakgroep Economie
Sint-Pietersplein 5, 9000 Gent
mathieu.simoens@ugent.be

Disclaimer

Deze *onepager* is gebaseerd op het doctoraal proefschrift getiteld “Banking in challenging times: an empirical analysis in Europe”. Dit proefschrift bestaat uit drie artikels die gepubliceerd zijn in Journal of International Money and Finance, Journal of Banking & Finance en Finance Research Letters, en een vierde artikel dat beschikbaar is als ECB working paper. Standpunten zijn die van de auteur persoonlijk en niet noodzakelijkerwijs van de Europese Centrale Bank (ECB) of het Eurosysteem.